

Sjørup plejehjem 28/1 1991

KÆRE Frida og Valdemar (i parentes Valdemars kommentarer)

Du spurgte, om jeg kunde fortælle noget, fra før du kunde følge med. Det er nok lidt jeg kan genfortælle - noget er der jo altid. Jeg kan huske at Marinus (Lund) tjente nede ved Anders Ajstrup (som boede i den tilbageblevne del af Kiærgaard) og da kan jeg huske vi stod nede ved et gammelt gult hus udenfor, det er alt. Jeg er jo født dernede (bagved) hvor Marie (Andersen) og Svend bor (Anders Ajstrups gaard) i et gammelt hus. Gaarden (vores halvdel) blev jo flyttet 1900 - 1902. Jeg kan huske engang dyrlæge Nybo? kom kørende ind i gaarden, da stod fader udenfor og dyrlægen hilste: "Goddag Christen Lund". Naar fader røgtede tog han halm og villede (lavede et rundt bundt saa intet blev spildt), stak det mellem benene (mens han lavede et nyt), saa var en givt til hver ko.

Engang ude i bryggerset hvor mor og Kirstine var, havde jeg spændt en kat med seletøj foran en vogn, saa blev den sluppet løs, den blev jo ræd og for hen over brostenene i gaarden, gennem havelaagen, om i jordbærstykket hvor den tabte hele herligheden. Peder og Jørgen (brødre), som stod i laden og tærskede med plejl, kom til døren og var tilskuere. Naar jeg gik til skole gik jeg ned ad hulvejen mellem Søndergaard og os over banen og bag de 3 smaahuse til landevejen (den gamle vej til deres marker). Jeg gik til præst i Kobberup, præsten som konfirmerede mig hed Zaroni-Nielsen. Jeg skal lige bemærke at min fader døde da jeg var 10 aar altsaa 1910 ind under jul (16. dec.). En dag jeg kom fra skole var han død, de bar ham gennem stuen en aftenstund. Niels Søndergaard var med. Niels Søndergaard var der ogsaa naar en ko kælvende, det var han expert i. Marinus (broder) var 19 aar da han kom hjem som bestyrer, saa var Peder (halvbror) gerne dernede naar der skete noget. Peder var jo blevet gift med Kirstine Bække vistnok 1910, jeg kan huske den nat Marie (gift Svoldgaard) blev født, da var Peder (undertiden kaldt Skov) nede for at hente mor, de fik en høne med sig. Saa husker jeg ikke noget før 1914, da kom jeg op at tjene hos Peder og Kirstine. Der var jeg i 2 aar, saa kom jeg hjem. I 1917 fik jeg gigfieber, det fik jeg igen i 1922. Jørgen blev gift i 1922 (Klara Knudsen fra Ørum) og flyttede til Ildbjerg v. Roslev, der var jeg inde med et læs hø, derindad var Jørgen med. Han spurgte om jeg selv kunde finde gennem Roslev, det sagde jeg ja til. Jeg kørte med et brunt øg og en hest mere. I Roslev skulde vi dreje til venstre. Det vilde den brune ogsaa men ikke jeg og saa kom vi helt ind ad Harre på den ujævne vej - den brune var jo den klogeste. Saa kom jeg på session og blev kasseret på grund af gigfieberen. 1919 kom jeg til Søren sognefoged i Kobberup at tjene. Der mødte jeg min første kæreste men det holdt ikke. I 1920 kom jeg til Chr. Ramsdal i Dommerby. Det var en god plads, vi var 3 karle og jeg var forkarl. (Der lærte far at ryge. Naar de gik og rensede grøfter, var der masser af fluer og myg, og for at holde dem væk fra ansigtet, var det nødvendig at ryge, suge og blæse røg ud foran sig. Han vedblev i øvrigt at ryge på denne maade alle sine dage). Derefter tog jeg plads paa Sjælland (en stor gaard ved Benløse Ringe). Det var ikke noget for mig saa jeg tog hjem igen. (Far var ikke saa begejstret for sjællænderne. Han sagde, de arbejdede bedst naar forvalteren var i nærheden. Føden var elendig. Det kød de fik serveret, var nyfødt jerseytyrekalv i kogt tilstand. Hen paa vinteren sagde kokkepigen til far: "jeg synes du har skæmmet dig Magnus".) Efter april tog jeg plads hos Søren Hansen i Søby og fra 1926 var jeg paa højskole paa Mors. (Galtrup. Far fortalte engang at han skrev en stil paa 4 sider om et billede af 3 piger der sct. Hansaften sidder og kigger ud over fjorden og baalene paa den anden side vandet, hvortil læreren havde sagt at det var alt hvad der kunde skrives om dette emne.) Derefter tog jeg plads i Sønderjylland ved Vojens. Der kom jeg under en hest og fik en knæskade, saa kom jeg hjem. I mellemtiden havde jeg truffet din mor, hun kom ned i Røgind forsamlingshus sammen med Sigurd (hendes broder) og saa fulgte jeg hende hjem. Hun havde jo tjent nede ved Trine og Niels Christian Nielsen i Søby og siden holdt vi sammen. (Denne Trine var efter min morbror Jens Peder Albertsens udsagn en frygtelig kælling at være hos). Marie tjente jo i Søby før jeg traf hende igen et aar senere. Det var det aar jeg var paa højskole. Senere var vi sammen saa meget som muligt. Marie tog ofte imod mig ved vejen ned til gaarden. Derefter rejste jeg paa gaardhandel indtil til jeg saa købte gaarden i Toftum og saa havde vi jo travlt med det. Vi købte en rugemaskine og rugede kyllinger ud. Det var jo godt dengang. (Da mor og far kom til Toftum var der hønsehus i enden af kostalden og de var saa plagede af lopper at de efter hver malkning var nødt til at skifte tøj fra yderst til inderst før de gik ind i stuehuset). Saa blev Marie syg hun fik en brandbyld i nakken og Bitmann gav sig til at skære i den. Saa kom hun paa sygehuset og det var jo før penicilinen blev fundet saa det tog kun 2 dage. Jeg sad derude til det sidste. Overlæge Aage Nielsen sagde til mig at der var intet haab. Dette aar tjente Maries bror Aage hos os. Saa fik vi Astrid Nørreremark. Det var postbudet der skaffede hende ind hos os (hendes bror), hun blev der jo en tid og saa fik vi Olga Pedersen (fra Ajstrup). Hun var der til nov. Saa kom Hulda og blev der til sin død en af de sidste dage i 1986. Vi blev jo gift d. 26. aug. 1937.

Dengang Marie og jeg blev gift d. 18. aug. 1929 paa Maries fødselsdag, var det den første fest i det nye forsamlingshus. Niels Bæk kørte os hjem fra bryllupsgildet. Saa kom vi til 1931 da blev Kristian født; men det var et grimt koldt hus at bo i saa han blev syg og døde, vi havde dengang læge Thede i Stoholm som læge, og han sagde til os, at vi skulde være glade for at det ikke var en af os. Saa døde Marie jo i 1934, og saa var vi ene om det dig og mig. De var dygtige begge mine hustruer og de brugte ingenting paa dem selv. Thede blev kredslæge i Ringkøbing, han døde af tyfus. (Far var aldrig begejstret for Thede. Han kaldte ham en slagter. Engang han skulde trække en tand ud paa far lykkedes det ham at brække den i 3 stykker før det lykkedes).

Det var et haardt slag for dig og mig da Marie din mor døde - jeg syntes jeg havde mistet det hele. Men saa kom Hulda og Birthe. De kunde hjælpe os og vilde ogsaa. En søndag hvor Hulda og jeg cyklede en tur mødte vi en kusine til Marie som vilde have pladsen men da havde jeg jo Hulda.

(Mor fortalte mig om det engang. Kusinen fulgte med hjem og med far i stalden mens han fodrede. Hun snakkede løs, og sprang letfodet over alle forhindringer. Til sidst bad far hende gaa ind og snakke med mor. Saadan endte den pladssøgning).

Nu har jeg været fri nogle dage. Saa kan jeg huske noget mere. En dag da jeg kørte i marken kom Peder Sørensen fra Tastum og vilde fæste mig fra nov. Han havde købt Aarupgaard øst for Hammershøj, og jeg skulde være forkarl til en løn af 1100. Der var 2 karle mere og saa 1 pige. Det var en god plads, der var 11 heste at passe. Vi fik morgenmad kl. 10 min. over 6. Rykkede ud halv 7, og kørte i et stræk til halv 12, spiste kl. 12 og jeg passede hestene i den halve time mens de andre malkede til middag, rykkede ud igen halv 2 kørte til kl. 6 hvor spiste og saa fik vi ikke mere den dag. (Derefter maa de andre igen have malket hvorefter de har været færdige, forkarlen skulde passe hestene. De skulde have en givt hakkelse ca. hver halve time. Fik de for meget blev den fugtig naar de prustede i den og saa vilde de ikke æde først ved halv 11 tiden maatte der fodres af). Vi havde Martinus Pedersen fra Tastum indtil jul, sidst paa vinteren fik vi saa Kresten H. Kristensen (Kræn Gjested som i flere aar var Jens vejmand paa Hjerl hede). Saa var jeg træt af at tjene og til nov. Rejste jeg hjem til Søby, derefter tog jeg paa ejendomshandel.

Baade Chr. Ramsdal og Peder Sørensen vilde have stedt mig 1 aar mere og sidstnævnte sagde til mig at naar jeg var der kunde han godt tage hjemmefra.

Jeg har ikke fortalt ret meget om mit barndomshjem, jeg havde alle tiders hjem min mor og søster var saa gode ved mig og alle andre. Marinus var ogsaa rar og de andre med. Vi havde det saa godt. Der var altid ro og kærlighed, men det er jo først naar man kommer ud i verden, at man tænker over dette.

Dengang jeg kom til Iglslø fik jeg mig et andet hjem, altid blev jeg modtaget med aabne arme, altid var jeg velkommen, og der var ingen ende paa deres kærlighed og tjenestvillighed. Den fik ikke ende selv om Marie døde, hun var ogsaa alle tiders - alt gjorde hun for dig og mig. Hulda sagde engang til mig at jeg aldrig glemte Marie. Det var jo ogsaa en stor sorg for dig Valdemar at du mistede din mor - du er gaaet glip af meget. Jeg kan huske hun sad med dig i sine arme inden hun tog paa sygehuset - og saa kom hun ikke igen.

Nu takker jeg for den tid vi var sammen. Jeg sad ved hende, og før hun døde tog jeg hendes haand i min. Da lod hun sine fingre kærtegne mine, hun maa have mærket jeg var der. Nu haaber jeg I har forstaaet min livshistorie og hvis jeg ikke har været god nok ved dig kære Valdemar maa du undskylde, jeg har har gjort det saa godt jeg kunde.

Og saa kommer andet afsnit. Tak Frida at du blev min svigerdatter jeg kunde ikke faa nogen bedre, jeg elsker din væremaade og dine smil hver gang vi mødes altid svarer du mig saa godt, Tak.

Jeg elsker mine børnebørn og svigerbørn og mine oldebørn, hvor har jeg jer kær tak fordi jeg maatte opleve at se jer, og nu haaber jeg det maa gaa jer godt alle sammen. Gud velsigne jer, tak for tiden der gik og tiden der kommer tak alle sammen fra far, svigerfar, farfar og oldefar.

Saa kom vi til 1934, d. 1. nov. kom Hulda til os. Det var Ansgar Albertsen der skaffede hende til dig og mig.

Og hun blev hos til sin død den sidste dag i dec. 1986, det var en sorgens dag da hun døde. Hun var os en god mor. Hun gjorde alt for os og vi kunde ikke have været mere heldige og Birthe var saa god ved dig og mig, altid parat til at hjælpe os. Hun var dig en god søster og mig en god datter. Hvad skulde vi have gjort uden dem? Nu er de ikke mere. Ære være deres minde. Nu vil jeg mindes de gode dage I er hos mig. Jeg kunde intet uden eders hjælp. Jeg ved jo ikke hvornaar jeg skal herfra. Endnu engang tak.

Jeg vil mindes mit gode barndomshjem, hvor havde jeg det godt manglede aldrig noget ingen sorger.

Jeg tænker paa naar vi kom paa besøg. Min mor stod paa trappen med fremstrakt haand og sagde velkommen. Jeg tænker paa engang Hulda og jeg kom cyklende ned ad kirkebakken og mødte Okholm paa Søby møllegaard og han hilste os med velkommen til Søby.

Som drenge skulde min bror Karl og jeg passe kreaturerne paa Østerris enge som de andre drenge fra Søby. Vi gik derned om morgenen og blev der hele dagen (en tur paa ca. 5 km. hver vej) og vogtede og flyttede kvæget i Mæsse-engen hvor de stod tøjret. Vi laa saa i laden og ved Ludvig Aakiær. De kom jo ogsaa fra Dommerby men de var jo paa den anden side Aaen. Kreaturerne vandede vi ved bækken.

Fra min drengetid husker jeg mølledammen og møllehus hvor vi kørte ned og fik malet vores korn. Det var før 1912 da fik vi en mølle sat op paa laden og malede selv. Vi fik ogsaa kornvalse, kageknuser og hakkelsesmaskine. Det var dejligt. Vi badede i mølledammen. Der var dejligt imellem siv og rør, det var drengene fra Søndergaard og os, og om aftenen var vi ofte omme ved Hanne. Det var Niels Søndergaards svigermor - hun boede i et hus vesten for gaarden.

Karl og jeg fik en bøsse og gik saa paa jagt. En dag skød jeg en hare ude paa marken. Niels Søndergaard var ude med kikkerten. Han sagde jeg kunde godt skyde. En anden dag skød jeg 2 harer. Det er det meste jeg har gaaet paa jagt. Nu har jeg ikke mere at fortælle.

Venlig hilsen far.

Efterskrift af Valdemar Lund.

Nu vil jeg notere lidt ned som jeg kan huske far har fortalt i tidens løb. Omtalte bøsse har far aabenbart beholdt for senere i Toftum lagde han en død gris ud i marken og sad et par nætter for at faa ram paa ræven. Det lykkedes dog ikke og paa et senere tidspunkt satte han nævnte bøsse ind paa kortene og tabte, hvormed hans æra som nimrod var til ende.

Farfars ældste søster fik en søn udenfor ægteskab som hed Troels Pedersen. Han blev opfødt hjemme hos mine oldeforældre og var en hel del ældre end far. De var blevet boende i det gamle hjem, men han er aabenbart kommet en del op i den udflyttede gaard maaske ogsaa for at hjælpe til med arbejdet. Samme Troels var temmelig mørkerød hvis han mødte nogen efter mørkets frembrud sagde han gerne goddag i god tid og hvis vedkommende for at drille undlod at svare tror jeg nok at han stak af.

Den gang var det almindeligt at man forrettede et nødvendigt ærinde i grebningen bagved køerne, hvis nu far og nok ogsaa Karl og Jørgen opdagede at Troels var gaaet derud kunde de finde paa at tude ind gennem nogle drænrør som var indsat i muren som ventilation, det resulterede gerne i at køerne for op i baasene og Troels blev mindst lige saa rød.

I 1919 købte min bedstemor og Niels Søndergaard i fællesskab mølledam og et stykke af møllemarken, vandet blev lukket ud af mølledammen og nu kunde man paa den temmelig bløde søbund slaa græsset med le, det skulde dog bæres iland for at vejres til hø, dette skete ved at man lagde en dyngge græs paa to bærestænger og med en mand i hver ende fragtede man det paa en smal spange (bro) over møllebækken ind paa fast land. Nu havde man i Søndergaard en daglejer (bette Aksel), og en dag hvor Kresten (sønnen i Søndergaard) og farbror Jørgen havde læsset ekstra meget græs paa fik de to Aksel til at lægge sig ovenpaa for at holde sammen paa det, derefter gik det mod land, men da de saa er ude paa spangen er en af dem saa "uheldig" at tabe stangen i den ene side hvorved græsset og Aksel landede i bækken. Vedkommende var selvfølgelig dybt ulykkelig over at det var sket. Om Aksel troede paa det er saa en anden sag.

Yderst i marken var gaarden i skel med Gamskjær-gaardene. Søren Kristensen (Led) fra Iglsø fortalte engang, at da han som dreng tjente i den ene gaard var han og hyrdedrengen fra den anden truffet sammen med kjærgaarddrene ved skellet. Dengang gik drengene i vidde bukser og min farbror Karl havde da væddet med hyrdedrengen om at der sagtens kunde være to i dennes bukser. Det skete ved at Karl stak fødderne op i drengens bukseben tog et solidt tag i disse, hvorpaa han kribledede ham paa laarene med sine tæer. Drengen brød sig efter Søren's udsagn slet ikke om det, og vred sig som en aal for at komme fri.